

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวถือเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งแต่เดิมนั้นมิได้เกี่ยวข้องกับระบบธุรกิจโดยตรง ต่อมาเมื่อจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ทำให้การดำรงชีวิตเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เศรษฐกิจเจริญก้าวหน้ามากขึ้น ความต้องการที่จะพักผ่อนจึงมีเพิ่มขึ้นตาม การพัฒนาและขยายแหล่งท่องเที่ยวจึงไม่ได้เป็นเพียงเพื่อตอบสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้นเท่านั้น แต่ยังเป็นการประกอบการที่เป็นไปในรูปแบบธุรกิจโดยตรง (วรรณ วลัยวานิช, 2546: 19)

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยกลายเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทและมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาและเสริมสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ นำมาซึ่งรายได้มหาศาลเข้าสู่ประเทศและมีแนวโน้มว่าจะมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ สืบเนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้รับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง มีการกำหนดนโยบาย แผนงาน และการดำเนินโครงการที่ช่วยสนับสนุนการดำเนินกิจการของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศในตลอดระยะเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมา

นอกจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะถือเป็นแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศแล้ว ยังจะก่อให้เกิดการหมุนเวียนและการกระจายการผลิตภายในประเทศ ทำให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ เกิดการสร้างงานและสร้างอาชีพของประชาชนขึ้นอย่างกว้างขวางทั้งทางตรงและทางอ้อม อุตสาหกรรมท่องเที่ยวยังมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิตและการนำเอาทรัพยากรของประเทศ โดยเฉพาะของท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในรูปของการผลิตสินค้าพื้นเมือง สินค้าของที่ระลึก การบริการด้านอาหาร ที่พัก และการคมนาคมขนส่ง

จังหวัดเชียงใหม่ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอันดับสี่ของประเทศไทย รองจาก กรุงเทพฯ ชลบุรี และภูเก็ต แต่เป็นศูนย์กลางทางการท่องเที่ยวของภาคเหนือและเคยเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรล้านนามาก่อนจึงทำให้ธุรกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่มีบทบาทสำคัญมากต่อเศรษฐกิจของจังหวัด (พรทิพย์ เขียวศิริวิทย์, 2542) โดยรายได้จากการท่องเที่ยวในปี 2546 มีมูลค่า 38,290.92 ล้านบาท นอกจากนั้นจังหวัดเชียงใหม่ยังมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวต่าง ๆ มากมาย เช่น วัดพระธาตุดอยสุเทพ อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ดอยอ่างขาง บ้านบ่อสร้าง ศูนย์ศิลปหัตถกรรมบ้านถวาย สวนสัตว์เชียงใหม่ เป็นต้น และยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน

และสิ่งบริการทางการท่องเที่ยวที่ดี ด้วยศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวดังกล่าว จึงส่งผลให้จังหวัดเชียงใหม่มีความพร้อมที่จะเป็นศูนย์กลางทางการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง อันประกอบไปด้วยพม่า จีนตอนใต้ สปป.ลาว กัมพูชา เวียดนามและไทย ซึ่งในปี 2542-2546 มีนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่เฉลี่ยเท่ากับ 15,671,346 คน ในจำนวนนี้เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 8,613,800 คน คิดเป็นร้อยละ 54.97 ดังตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศและนักท่องเที่ยวชาวไทยของจังหวัดเชียงใหม่

ปี	นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ (คน)	นักท่องเที่ยวชาวไทย (คน)	รวม (คน)
2542	1,263,761 (41.22)	1,802,264 (58.78)	3,066,025 (100)
2543	1,311,856 (42.52)	1,773,621 (57.48)	3,085,477 (100)
2544	1,492,261 (46.99)	1,683,599 (53.01)	3,175,860 (100)
2545	1,558,317 (48.73)	1,639,473 (51.27)	3,197,790 (100)
2546	1,431,351 (45.49)	1,714,843 (54.51)	3,146,194 (100)
เฉลี่ย 2542-2546	7,057,546 (45.03)	8,613,800 (54.97)	15,671,346 (100)

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กงสถิติและวิจัย (2542, 2543, 2544, 2545, 2546)

ในการเดินทางมาท่องเที่ยวที่จังหวัดเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวนั้น มีการใช้การขนส่งทั้งทางบกและทางอากาศ ซึ่งการขนส่งผู้โดยสารทางบกนั้น ประกอบด้วย การขนส่งผู้โดยสารทางถนน อันได้แก่ทางรถยนต์ รถโดยสารประจำทาง โดยมีทางหลวงแผ่นดิน ทางหลวงจังหวัด และเส้นทางมาตรฐานหลายสายในการเชื่อมต่อกับจังหวัดต่างๆ ส่วนการขนส่งผู้โดยสารทางรถไฟนั้นมีสถานีรถไฟเป็นชุมทางของภาคเหนือ สำหรับการขนส่งผู้โดยสารทางอากาศมีท่าอากาศยานนานาชาติภายในจังหวัดเชียงใหม่เอง การขนส่งผู้โดยสารทางต่างๆ เหล่านี้ ทำให้การเดินทางติดต่อภายในจังหวัด อีกทั้งการเดินทางสู่จังหวัดใกล้เคียงและกรุงเทพมหานครเป็นไปโดยสะดวก

ซึ่งในการเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวไทยมีการเลือกใช้ยานพาหนะต่างๆ ในการเดินทาง ดังตารางที่ 1.2

ตารางที่ 1.2 จำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามยานพาหนะในการเดินทาง

ปี	นักท่องเที่ยวชาวไทย (คน)					รวม
	เครื่องบิน	รถไฟ	รถโดยสารประจำทาง	รถส่วนตัว	อื่นๆ	
2542	277,807 (15.41)	416,756 (23.12)	465,961 (25.85)	637,861 (35.39)	3,879 (0.23)	1,802,264 (100)
2543	213,288 (12.03)	518,284 (29.22)	419,299 (23.64)	617,616 (34.82)	5,134 (0.29)	1,773,621 (100)
2544	257,731 (15.31)	444,943 (26.43)	378,947 (22.51)	596,955 (35.46)	5,023 (0.29)	1,683,599 (100)
2545	205,226 (12.52)	446,761 (27.25)	367,021 (22.39)	615,448 (37.54)	5,017 (0.30)	1,639,473 (100)
2546	203,265 (11.85)	469,917 (27.40)	399,492 (23.30)	636,722 (37.13)	5,447 (0.32)	1,714,843 (100)
เฉลี่ย 2542-2546	1,157,317 (13.44)	2,296,661 (26.66)	2,030,720 (23.58)	3,104,602 (36.04)	24,500 (0.28)	8,613,800 (100)

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กองสถิติและวิจัย (2542, 2543, 2544, 2545, 2546)

จากตารางที่ 1.2 จำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่เมื่อจำแนกตามยานพาหนะในการเดินทาง ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2542 – 2546 พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่เลือกใช้รถส่วนตัวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.04 รองลงมาคือ รถไฟ (ร้อยละ 26.66) รถโดยสารประจำทาง (ร้อยละ 23.58) เครื่องบิน (ร้อยละ 13.44) และอื่นๆ (ร้อยละ 0.28) ตามลำดับ หนึ่งเป็นที่น่าสนใจว่า การเลือกใช้รถโดยสารประจำทางและรถไฟมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน อันเนื่องมาจากการให้บริการของยานพาหนะทั้ง 2 ประเภทนั้น มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน และสามารถทดแทนกันได้ในการเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวไทย แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีปัจจัยอื่นๆ อีกหลายประการในการพิจารณาของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเลือกใช้รถโดยสารประจำทางและ

รถไฟในการเดินทางมาที่จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวนี้มีความสำคัญโดยตรงกับธุรกิจ การขนส่งทางบกของเส้นทางท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการศึกษาเรื่องพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการ เลือกใช้การเดินทางระหว่างรถโดยสารประจำทางและรถไฟในการเดินทางมาที่จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อทำการเปรียบเทียบพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเลือกใช้การเดินทางระหว่างรถ โดยสารประจำทางและรถไฟในการเดินทางมาที่จังหวัดเชียงใหม่ และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อ นักท่องเที่ยวชาวไทยในการเลือกใช้การเดินทางระหว่างรถโดยสารประจำทางและรถไฟในการ เดินทางมาที่จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เกิดขึ้นจากการเดินทางระหว่างรถโดยสารประจำทางและรถไฟในการ เดินทางมาที่จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผน พัฒนาการ ให้บริการของรถโดยสารประจำทางและรถไฟ ตลอดจนยกระดับการให้บริการที่มีคุณภาพและมี มาตรฐานระดับสูงต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อทำการเปรียบเทียบพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเลือกใช้การเดินทาง ระหว่างรถโดยสารประจำทางและรถไฟในการเดินทางมาที่จังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเลือกใช้การเดินทางระหว่างรถ โดยสารประจำทางและรถไฟในการเดินทางมาที่จังหวัดเชียงใหม่
- 3) เพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เกิดขึ้นจาก การเดินทางระหว่างรถโดยสารประจำทางและรถไฟในการเดินทางมาที่จังหวัดเชียงใหม่

1.3 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้ ทำการศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเลือกใช้การ เดินทางระหว่างรถโดยสารประจำทางและรถไฟในการเดินทางมาที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยกลุ่ม ตัวอย่างคือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่ใช้ยานพาหนะในการเดินทางด้วยรถโดยสารประจำทางและ รถไฟในการเดินทางมาที่จังหวัดเชียงใหม่

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

- 1) ทราบถึงข้อมูลพื้นฐานและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเลือกใช้บริการเดินทางระหว่างรถโดยสารประจำทางและรถไฟในการเดินทางมาเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและพัฒนาการให้บริการของรถโดยสารประจำทางและรถไฟ รวมถึงการยกระดับการให้บริการที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานระดับสูง

1.5 นิยามศัพท์

นักท่องเที่ยวชาวไทย หมายถึงชาวไทยที่เดินทางมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่โดยมีวัตถุประสงค์ต่างๆ ซึ่งจะต้องมีการค้างคืนในจังหวัดเชียงใหม่อย่างน้อย 1 คืน

รถโดยสารประจำทาง หมายถึงรถที่ใช้ขนส่งผู้โดยสารตามเส้นทางที่กำหนดค่าบริการเป็นรายบุคคลและมีที่นั่งเกินกว่า 7 คนขึ้นไป ทั้งที่มีเครื่องปรับอากาศและไม่มีเครื่องปรับอากาศ

รถไฟ หมายถึงรถไฟที่ใช้ขนส่งผู้โดยสารตามเส้นทางที่กำหนดค่าบริการเป็นรายบุคคล